

STIPE BOTICA

Intervju s novim predsjednikom Matice hrvatske: Za nas je država svetinja; ipak imam dinarske krvi, ako treba, podviknut ću

direktn@

Autor
Daniela Dujmović Ojvan

Tvrdnja da bez Matice hrvatske danas ne bi bilo ni Hrvatske zasigurno nije pretjerana. Riječ je o najstarijoj kulturnoj ustanovi u Hrvata čija je zadaća i misija od njezina osnutka 1842. godine bila očuvanje hrvatskog nacionalnog i kulturnog identiteta. Uloga Matice aktualna je i važna i u današnjem vremenu, a o tome kako vidi ulogu Matice u 21. stoljeću, razgovarali smo s njezinim nedavno izabranim predsjednikom, prof. dr. **Stipom Boticom**, uglednim kroatistom i profesorom na zagrebačkom Filozofskom fakultetu.

Objavljeno: 03.07.2018. u 22:32

Foto: Matica hrvatska

Kako su na čelu Matice uvijek bili vrhunski intelektualci i znanstvenici niti prof. Botića nije iznimka. Rodom je iz Cetinske krajine, diplomirao je i magistrirao na Filozofskom fakultetu u

Zagrebu gdje je i obranio doktorsku disertaciju i od 1984. godine radi na Katedri za usmenu književnost tog fakulteta, čiji je bio i dekan.

Autor je pedesetak znanstvenih i stručnih radova, a napisao je i devet knjiga iz područja hrvatske usmene književnosti. Od 2014. bio je potpredsjednik Matice Hrvatske.

Izabrani ste za predsjednika Matice hrvatske kao jedini kandidat. Kako to da niste imali protukandidata?

Pa ne znam, dogodilo se. Bilo je nekoliko kandidata, ali su ili odustali ili nisu prošli na Glavnom odboru Matice. Naime, Glavni odbor uoči izborne skupštine utvrđuje, recimo tako, kandidate za dužnosnike. Volio bih da je bilo više kandidata.

Vi ste se sami kandidirali ili su vas drugi predložili? Kakva je procedura u izboru predsjednika?

Vrlo jednostavno. U pravilu, aktualni predsjednik ako je bio na čelu Matice jedan mandat isti produžuje na još četiri godine. No, bivši predsjednik Matice, akademik Stjepan Damjanović još je u svibnju prošle godine najavio da se više neće kandidirati. Tada smo u Predsjedništvu Matice razgovarali o njegovu nasljedniku i izbor je pao na mene. Nisam odmah prihvatio jer mi je dosta funkcija u životu. Funkcija potpredsjednika Matice bila mi je dovoljna jer sam znao koliko je složeno voditi tako veliku ustanovu. Gotovo dva mjeseca sam razmišljao i premissljao ima li to smisla i u srpnju prošle godine ipak prihvatio kandidaturu.

U upravljačkim tijelima Matice do sada nije bilo žena, a vi ste za člana Predsjedništva predložili upravo jednu. Kako je to završilo?

Kada sam prihvatio kandidaturu odmah sam članovima Predsjedništva rekao kakav bih želio imati tim. Predložio sam svoju kolegicu s Filozofskog fakulteta Ivanu Vidović Bolt, inače našu uglednu polonisticu, slavisticu i sveučilišnu profesoricu. Smatrao sam da bi sasvim dobro obnašala dužnost književne tajnice u našem Predsjedništvu. Glavni odbor je moj prijedlog prihvatio, ali ne i Skupština kada su se pojavili i drugi kandidati. Na kraju je ipak izabrana jedna žena i to akademkinja Dubravka Oraić Tolić. Tako da prvi put u povijesti postojanja imamo ženu za potpredsjednicu Matice.

Tek ste došli na čelo Matice, a već radite revolucije?

Riječ je o jednoj tihoj revoluciji, druga bi trebala biti pomlađivanje Matice u Predsjedništvu.

To sam vas htjela pitati. Izjavili ste da Matica u 21. stoljeću djeluje drugačije nego do sad i da biste voljeli da se na sljedećoj izbornoj skupštini na upravljačka mjesta biraju 40-godišnjaci.

Ta teza o pretežito starijim članovima u Matici je prenapuhana. Među našim članstvom po ograncima i odjelima ima jako puno mladih ljudi; od gimnazijalaca, studenata do tek diplomiranih. Naravno da je Matica koja ima 176-godišnju prošlost bila oslonjena na članstvo koje joj je davalo svoje životno iskustvo, a ono sa sobom nosi i godine. Nama treba jedna ravnoteža; trebaju nam breme i teret iskustva godina te živost i energija mladih ljudi u ovom dinamičnom vremenu koje zahtijeva brzu reakciju i nastup i vjerujem da će se to i dogoditi. I kao profesor za svoje sam suradnike birao tek diplomirane ljude, a iskustvo se brže stječe nego što mi to mislimo.

Kako onda vidite ulogu Matice u 21. stoljeću? Koja je vaša vizija njezina djelovanja u ovom vremenu?

Novo vrijeme je novo vrijeme, a razne navade stare. Matica je od početaka nastala kako bi se na jednom mjestu organizirano i institucijski brinulo o hrvatskom kulturnom i nacionalnom identitetu. Unositi život u taj identitet, najvažnija je uloga Matice i danas. Usprkos svim modernizmima, briga za nacionalni i kulturni identitet itekako je potrebna i to je misija ustanove koja se diči svojom hrabrom prošlošću. Kad god je trebalo, Matica je brinula da kulturni i nacionalni identitet našeg naroda dođe do izražaja i suprotstavi se svim mogućim ugrozama koje su ga željele izbrisati.

Je li hrvatski identitet danas ugrožen? Jesu li te ugroze drugačije nego u prošlosti?

Sasvim su drugačije. Matica se pojavila 40-ih godina prethodnog stoljeća kako bi homogenizirala hrvatski nacionalni korpus. Kada se počeo formirati ilirski pokret, svi ilirci su bili osnivači Matice hrvatske. U zadnjoj četvrtini 19. stoljeća opirala se mađarskim posezanjima ali i Beču, odnosno Habsburzima. Početkom 20. stoljeća i u prvoj Jugoslaviji, suprotstavljala se Karađorđevićima bez zadržke. U drugoj Jugoslaviji, Matica je slovila kao čvrsta brana nacionalnom identitetu. U 50-im i 60-im godinama prošlog stoljeća borili smo se za hrvatski jezik te čvrsto i jasno predstavljali hrvatski narod i njegovu kulturu. Deklaracijom o hrvatskom jeziku i poznatom sudbinom 1971. godine, Matica je dostojanstveno nosila teret nacionalne prošlosti.

U hrvatskom društvu danas prevladava pesimizam, ono je duboko podijeljeno, a masovni egzodus Hrvata izravna je posljedica takvog stanja u državi i društvu. Je li vrijeme za neko novo 'hrvatsko proljeće' i za aktivniji angažman Matice?

Vi biste htjeli da Matica bude i politička ustanova, odnosno da politički djeluje, a ona to nije.

To je jasno, ali oko Matice je okupljeno niz intelektualaca, znanstvenika i vrhunskih stručnjaka, imate niz odjela; od odjela za demografiju, gospodarstvo, medicinu do odjela za školstvo. Sigurno bi mogli dati kvalitetan doprinos u raspravi o primjerice gospodarskoj, obrazovnoj i zdravstvenoj reformi. No, vaš se glas nedovoljno čuje u javnosti.

U pravu ste. Matica kao ustanova ima više od 20 odjela u Zagrebu te više od tisuću članova koji su izvanredni ljudi i intelektualci i njihov se glas uistinu ne čuje dovoljno u ovom vremenu. Osobno mi se čini da aktualno vrijeme karakterizira nevjerojatna potreba relativiziranja svega. Na djelu je jedna sveopća ravnodušnost i nebriga za zajedničke ciljeve. Dobro je da se Matica kritizira kako nedovoljno sudjeluje jer to će nam dati poticaj da se više pojavljujemo u onim područjima gdje možemo pridonijeti normalnijoj i uravnoteženijoj polemici. U tome bi nam mogli pomoći i mediji i dati nam malo više prostora. Vaše pitanje shvaćam kao vrstu poziva da se više uključimo i mi ćemo pomno pratiti ono što bi bilo vrijedno čuti. Naime, podijeljenost u našem društvu i narodu je vrlo teretna i mučna i glas razuma će dobro doći. Nadam se dobrom odazivu u Matici kako bi se taj glas što više čuo.

Kada je književnik i povjesničar umjetnosti Igor Zidić bio na čelu Matice ona je itekako bila prepoznatljiva u javnom prostoru, dok je akademik Damjanović djelovao više samozatajno, barem za širu javnost. Koji će biti vaš stil vođenja Maticom?

Kolega Zidić je sigurno u Matici bio znak prepoznavanja i kada je njegov glas odjeknuo, čuli su ga mnogi. Profesor Damjanović je u Matici napravio pravu revoluciju; ona možda nije bila

bučna ni medijski popraćena, ali je unutar Matice okupio članove oko programa i projekata te riješio problem otuđenja naše zgrade. Damjanović je radio tiho, izvanredno, sa srcem i dušom.

Riječ je o dva stila upravljanja. Mi smo u Matici gotovo volonteri, govorim o predsjednicima i dobrom dijelu Predsjedništva, a odgovornost je velika. Želio bih spomenuti i trećeg predsjednika Matice, akademika Josipa Bratulića, jer je riječ o ljudima koji su obilježili našu ustanovu. Ako Bog da, njih će trojica biti moj savjetnički tim. Ono što je lijepo u Matici jest kontinuitet, a vrsta upravljanja je manje važna. Ako uspijem, nastavit ću taj kontinuitet uz njihovu pomoć.

Ipak, koji će biti vaš stil upravljanja Maticom, što možemo očekivati?

Kombinirat ću stilove svojih prethodnika i naravno, dodati nešto svoje. I kao dekan Filozofskog fakulteta povlačio sam, ako tako mogu reći, smjele poteze. Nadam se da su svi bili i promišljeni. Nema na brzinu povučenih poteza jer onda u pitanje dolazi kvaliteta. Bude li trebalo podviknuti, podviknut ćemo. Jedna egipatska poslovice, koja je i pomalo anegdotska kaže: 'Čovjek svoje mane skriva pod pazuhom, a kada digne ruke na upravljanje one izlete vani'. Stoga one koji su za brza rješenja uvijek vidim podignutih ruku, jer se tada dogodi i ono što čovjek ne bi htio. Dakle, ja sam za kontinuitet, ali i za smjele poteze!

Svojedobno je Zidić zastupao ideju da Matica osnuje svoje novine kako bi doprli do šire publike. Kakav je vaš plan u tom smjeru?

Imam ideju, ali novina neće biti. Ojačati ćemo našu mrežnu stranicu koja će biti vrlo aktualna. Ponosni smo na naš dvotjednik Vijenac koji predstavlja najbolje što se iz područja umjetnosti, kulture i znanosti može ponuditi. Mrežne stranice bit će svakosatno osvježivane i one će biti naš prozor u svijet. Imam još ideja, a glavna snaga Matice je Glavni odbor i Predsjedništvo će izvršavati njegove odluke. Jako je puno pametnih ljudi izborom ušlo u Glavni odbor i stoga ćemo slušati njihov glas.

Na žalost, beskrajnu muku mučimo s opremom, a i zadnje dvije, tri godine imali smo problema s financijama, što smo uz napore prof. Damjanovića nekako uspjeli prebroditi.

Koliko ste financijski potpomognuti od države?

Jako puno, kada bi taj iznos dobivao jedan čovjek. Ali mi u Matici imamo 31 zaposlenu osobu i od Ministarstva kulture godišnje dobivamo pet milijuna kuna. U počecima naše Domovine, u vrijeme predsjednika Tuđmana dobivali smo 13 milijuna kuna, no taj se iznos temeljito smanjivao i sada smo na 'preživljavanju'.

Kako onda uspijevate organizirati sve te manifestacije, simpozije, kulturna i znanstvena događanja i predavanja, a radi se o imponantnom broju na godišnjoj razini? U nekim dijelovima Hrvatske i BiH-a jedini ste nositelji kulture.

Smijem li reći da čovjek ne živi samo o kruhu.

Ima li naznaka da bi se to moglo promijeniti?

Moram naglasiti da Matica jako dobro razlikuje vlast i državu. Iako je točna i ona biblijska kako je svaka vlast od Boga, a to je napisao veliki umnik sv. Pavao, kao i da svaki narod ima vlast koju zaslužuje. To je teško razumjeti, ali je istina. Za nas je država svetinja s kojom se ne smije poigravati nitko. I čuvat ćemo njezino dostojanstvo. Naravno da nam je stalo i da je vlast demokratska i narodna i koja uviđa probleme svog vremena. Matica će rado pomoći da se isti sagledaju. Ali treba dobro razlikovati državu i vlast.

Niste mi odgovorili, jesu li hrvatski identitet i hrvatska država danas ugroženi?

Mislim da ima malih, sitnih nagrizanja, ali hrvatskoj državi ne prijete velike ugroze. Najveća ugroza smo mi sami. Ako izgubimo volju, ako izgubimo optimizam i pozitivnu energiju, tada će sve krenuti nagore. Mučno je gledati kako se mnogi trude, neću imenovati kako ne bi ispalo da prozivam medije, da prikazuju sve samo najgore. Ima tako divnih stvari u našem narodu da bi trebalo na njima graditi taj optimizam. Uvijek je dobro promisliti ne koliko smo dobili nego koliko smo dali svojoj sredini, radnom kolektivu, obitelji, svojoj zajednici i državi. Na kraju kod mnogih ispada da je uteg na onoj strani gdje su dobili, a ne gdje su dali. Mi ćemo potaknuti naše članstvo da daje, a da zauzvrat ne traži odmah milo za drago. 'Blaženije je davati nego uzimati' i neka to bude Matičin moto.

Što Matica može učiniti kako bi potaknula na objektivno i nepristrano sagledavanje hrvatske povijesti 20. stoljeća koja se i danas u javnosti često tumači kroz ideologizirane naočale dizajnirane u bivšem režimu i koja izaziva najviše podjela u hrvatskom društvu?

Ima jedna rimska uzrečica 'sine ira et studio', a taj koji ju je sročio dobro je promišljao. Mi smo, dobro ste to uočili, u fazi poprilično velike polarizacije. Ne znam hoće li nešto doprinijeti Matičina edicija u sedam knjiga 'Povijest Hrvata'. Još nismo obradili sporno razdoblje, ali okupili smo izvanrednu skupinu povjesničara svih profila. Pravi se povjesničar i znanstvenik ne bi se smio prepoznavati po nekom svom idejnom svjetonazoru. Danas je objektivnosti malo, a ekspanzija i ideologizacija štete. Nisam siguran hoće li Matica moći raščistiti sve dileme, ali ćemo svakako pomoći pri njihovu rješavanju. Naše podjele su podjele 20. stoljeća; od sloma Habsburške monarhije, preko stvaranja prve i druge Jugoslavije. I ti razni ideologemi sigurno urušavaju taj posao. Mi ćemo se na tom području, nadam se, znati postaviti.

Te nam podjele jako štete i štetit će. Kažu da vrijeme liječi sve, ali u mnogim je detaljima karcinom toliko uznapredovao da ga neće izliječiti. U Matičinoj 'Povijesti Hrvata' treba dovršiti još tri knjige, riječ je o velikim opusima, a najmanje 30-ak stručnjaka sudjeluje u svakom opusu u određenim segmentima. To nije autorsko djelo, nego djelo stručnjaka određenih grana znanosti.

Jeste li zadovoljni stanjem u hrvatskoj kulturi?

Budući da sam kulturolog po vokaciji, sve sam moguće teorije kultura apsorbirao i radi se o složenoj cjelini sačinjenoj od materijalnog, duhovnog i socijalnog profila. Hrvatska kultura ravnopravna je kulturama drugih naroda. Nismo u zaostatku, ali nismo niti ispred ostalih. Materijalna osnovica koja bi poticala kulturni rad je svakako deficitarna. Bi li više materijalnih sredstava potaknulo unapređivanje višeg vida kulture, teško je pitanje. Mi smo tu da branimo kulturu, da ona bude aktualna i suvremena i u skladu s potrebama našeg vremena. Koliko ćemo u tome uspjeti, vrijeme će, kao i uvijek, pokazati.

Možete li za kraj komentirati optužbe kako Matica zbog duga od nekoliko stotina tisuća kuna 'ruši' Matoševu kuću u Tovarniku?

Kada se neka zlonamjerna tvrdnja uporno ponavlja u javnosti, mnogi će u nju i povjerovati. No, kad se uđe dublje u materiju, svatko se čudi kako se može dogoditi da netko tko ima imalo pameti može optuživati Maticu za tako nešto. Morate znati da je Matica na proračunu i da je novac posudila za stvaranje tog Matoševa centra u Tovarniku uz jamstvo da će biti i vraćen. Mi ne tražimo ništa drugo nego da nam se zbog naših obveza prema proračunu vrati ono što smo posudili.

Prigovarati Matici što je dala inicijalna sredstva u iznosu od 250 tisuća kuna za obnovu Matoševe kuće i koja su trebala biti vraćena, a ista su nabujala na 11 milijuna kuna, mogu samo potpuno zlonamjerni i neupućeni. I nitko pri tom ne propituje u što je tih 11 milijuna kuna utrošeno.

Moj prethodnik, profesor Damjanović, namučio se u tom slučaju, ali ja sam malo tvrđi. Takvi će sa mnom razgovarati vrlo kratko i samo s argumentima. Neka se uostalom, učini revizija.

Matoš je naš, moj, Matičin, a ne tih ljudi koji se tako predstavljaju.

Ja ipak imam te dinarske krvi, ostalo je i puno ilirskog u meni, jer Iliri su bili prastanovnici ovog područja. Ako treba podviknuti onda ću to i učiniti. To je moja poruka kriptomatoševcima.